

Postępowanie przygotowawcze

Cz. I i Cz. II

Przebieg postępowania karnego

Postępowanie przygotowawcze

- prowadzi prokurator
- Strony: podejrzany i pokrzywdzony

Postępowanie sądowe

- Prowadzi sąd
- Strony: oskarżyciel i oskarżony

postępowanie przed sądem II instancji

Kasacja,
wniosek o
wznowienie
postępowania

ROZPRAWA GŁÓWNA

apelacja

Wyrok sądu I
instancji

rozprawa przed sądem
II instancji

Prawomocny wyrok

gdy wyrok nie został
zaskarżony lub minął
termin do zaskarżenia

Postępowanie międzyinstancyjne:

- Zwrot do post. przyg.
- Zakończenie post. karnego (wyrok lub post. o umorzeniu)
- Przygotowanie rozprawy głównej

Postępowanie przed sądem I instancji

Wydanie postanowienia o zamknięciu post. przygotowawczego - art. 321 § 6

- | | |
|--|---|
| Zakończenie postępowania przygotowawczego: | - Akt oskarżenia |
| - Umorzenie postępowania | - Wniosek o w.um.p. |
| - Skierowanie sprawy do sądu | - Wniosek z art. 335 § 1 |
| | - Wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przysp. |
| | - Wniosek o um. post. i zast. środków zabezpieczających |

Postępowanie in rem
(w sprawie o jakieś
przestępstwo)

Postępowanie in personam
(przeciwko określonej osobie)

Wydanie postanowienia o wszczęciu postępowania przygotowawczego – art. 303

Przedstawienie zarzutów – art. 313 (wyjątkowo art. 308)

Końcowe zaznajomienie z materiałami postępowania – art. 321

Definicja

- Postępowanie przygotowawcze – pierwsze stadium procesu karnego. Prowadzone celem weryfikacji, czy przestępstwo zostało popełnione, ujawnienia jego sprawcy oraz zebrania i zabezpieczenia dowodów dla sądu.
- „Poszukiwanie i wybór właściwej koncepcji postępowania przygotowawczego, a następnie wyrażenie jej w ustawowym modelu wymaga uwzględnienia wielu potrzeb wymiaru sprawiedliwości, pogodzenia różnych, nieraz sprzecznych interesów występujących w procesie karnym, niekiedy opowiedzenia się za jednym z konkurujących kierunków regulacji, co może się łączyć ze wzmocnieniem ochrony pewnych dóbr kosztem innych wartości”.

T. Grzegorzczak, J. Tylman,

Polskie postępowanie karne, Warszawa 2011, s. 638.

Funkcje postępowania przygotowawczego

Funkcje postępowania przygotowawczego:

1. Przygotowawcza – zebranie materiału dowodowego na użytek przyszłej rozprawy sądowej. Rola funkcji przygotowawczej zależy od 4 czynników:
 - a) **zakresu postępowania przygotowawczego** (czy wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy czy tylko sprawdzenie, czy istnieją podstawy do wniesienia aktu oskarżenia)
 - b) wpływu dowodów utrwalonych w postępowaniu przygotowawczym na treść wyroku sądu (pośredni i bezpośredni)
 - c) **stopnia mocy wiążącej wniosków formułowanych w wyniku postępowania przygotowawczego** (obowiązek wszczęcia postępowania na skutek wniesienia aktu oskarżenia oraz wpływ wniosków na decyzje sądu)
 - d) **wpływu sądu na postępowanie przygotowawcze**

Funkcje postępowania przygotowawczego

2. **Profilaktyczna** – stworzenie takich warunków, które co najmniej utrudniają ponowne popełnienie przestępstwa przez podejrzanego lub inne osoby.
 - Realizacji tej funkcji służą m.in.: instytucja tzw. sygnalizacji (art. 19 k.p.k. – zawiadomienie o uchybieniu w działaniach instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej, zwłaszcza gdy sprzyja popełnieniu przestępstw), środki zapobiegawcze, zatrzymanie przedmiotów, zawiadomienie przełożonych o ukończeniu/wszczęciu postępowania przygotowawczego w przypadkach wskazanych w art. 21 k.p.k.
3. **Względnie prejudycjalna** – oddziaływanie aktu oskarżenia, postanowienia o umorzeniu i innych rozstrzygnięć zapadających w toku postępowania przygotowawczego na treść decyzji podejmowanych w innych postępowaniach
 - np. zastosowanie względem podejrzanego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania może być podstawą rozwiązania stosunku pracy bez zachowania okresu wypowiedzenia

Cele postępowania przygotowawczego

- Cele szczegółowe postępowania przygotowawczego wskazane w art. 297 k.p.k. **należy rozpatrywać na tle celów ogólnych procesu karnego z art. 2 § 1 k.p.k.**
- Przepis art. 2 § 1 k.p.k. stanowi, że przepisy k.p.k. mają na celu takie ukształtowanie postępowania karnego aby:
 1. sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności
 2. poprzez trafne zastosowanie środków przewidzianych w prawie karnym oraz ujawnienie okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstwa osiągnięte zostały zadania postępowania karnego nie tylko w zwalczaniu przestępstw, ale **również zapobieganiu im oraz umacnianiu poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego**
 - ważne dla realizacji przez postępowanie przygotowawcze funkcji profilaktycznej po uchyleniu art. 297 § 2.
 3. zostały uwzględnione prawnie chronione interesy pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności
 4. rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w rozsądnym terminie

Cele postępowania przygotowawczego

Cele szczególne postępowania przygotowawczego – art. 297 § 1 k.p.k.

1. ustalenie czy został popełniony czyn zabroniony i czy stanowi on przestępstwo;
 - podstawą wszczęcia postępowania w sprawie jest „uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa”, które weryfikuje się w toku postępowania

2. wykrycie i w razie potrzeby ujęcie sprawcy
 - „w celu wykrycia” – dokonywanie czynności dowodowych (jak również czynności nieprocesowych) dopuszczalnych w świetle k.p.k.
 - cel osiągnięty, gdy organy dojdą do wniosku, że istnieje „dostatecznie uzasadnione podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba”
3. zebranie danych stosownie do art. 213 i 214 k.p.k.
 - ustalenie tożsamości, wieku, stosunków majątkowych, przeprowadzenie wywiadu środowiskowego (w razie potrzeby, chyba że zachodzi przypadek z art. 214 § 2 k.p.k.), czy czyn popełniono w warunkach recydywy
4. wyjaśnienie okoliczności sprawy, w tym ustalenie osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody
5. zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu.



ustalenie czy został popełniony czyn zabroniony i
czy stanowi on przestępstwo

wykrycie i w razie potrzeby ujęcie
sprawcy

zebranie danych o
podejrzanym zgodnie z
art. 213 i 214 k.p.k.

wyjaśnienie okoliczności sprawy, w
tym ustalenie osób
pokrzywdzonych i rozmiarów
szkody

zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla
sądu.

Zasady charakteryzujące postępowanie przygotowawcze

Inkwizycyjności (z wyjątkami na rzecz kontradyktoryjności)

Działania z urzędu

Legalizmu

Tajności (z wyjątkami na rzecz jawności)

Zasada inkwizycyjności

- **Zasada inkwizycyjności**
- Inaczej zasada śledcza, polega na tym, że w postępowaniu nie ma stron, a funkcje oskarżenia, obrony i orzekania sprawuje jeden organ procesowy – w ujęciu abstrakcyjnym, krańcowym.
- ~~Sprzyja szybkości postępowania – strony nie opóźniają procesu swoimi wnioskami, tajność postępowania ułatwia posługiwanie się metodą zaskakiwania i podstępu oraz utrzymanie w tajemnicy wiadomości mających istotne znaczenie dla organów państwa.~~
- **Zasada inkwizycyjności dominuje w postępowaniu przygotowawczym**, oczywiście odpowiednio zmodyfikowana i dostosowana do standardów rzetelnego procesu. Organ prowadzący to postępowanie jest zobowiązany do podejmowania z własnej inicjatywy wszelkich czynności dowodowych zmierzających do realizacji celów postępowania. Uprawniony organ do ścigania przestępstw wszczyna je i prowadzi, co do zasady, niezależnie od woli pokrzywdzonego, decyduje w przedmiocie przeprowadzenia czynności dowodowej, w związku z zasadą tajności charakteryzującą postępowanie przygotowawcze, czynności dokonywane mogą być niejawnie, bez udziału stron.
- Postępowanie przygotowawcze jest zespołem działań wykonawczych, poszukuje się w nim dowodów, a często i samego sprawcy, dlatego nie ma w nim miejsca na dominację zasady kontradyktoryjności. Poza tym bardzo rozbudowane, kontradyktoryjne postępowanie przygotowawcze obniża znaczenie rozprawy głównej.

Odstępstwa na rzecz kontrydiktoryjności w postępowaniu przygotowawczym

1. w postępowaniu przygotowawczym podejrzany i pokrzywdzony są stronami;
2. organ procesowy ma obowiązek przesłuchać podejrzanego w obecności ustanowionego obrońcy, jeżeli tego zażąda;
3. prawo składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia; stronie, która złożyła wniosek oraz jej obrońcy lub pełnomocnikowi nie można odmówić wzięcia udziału w czynności jeżeli tego zażąda (ale podejrzanego pozbawionego wolności nie sprowadza się, gdy spowodowałoby to poważne trudności);
4. dopuszczenie podejrzanego, pokrzywdzonego i ich przedstawicieli ustawowych do czynności śledztwa i dochodzenia, których nie będzie można powtórzyć na rozprawie;
5. przesłuchanie przez sąd świadka, gdy zachodzi niebezpieczeństwo, że nie będzie można go przesłuchać na rozprawie, jeżeli strona, prokurator albo inny organ prowadzący postępowanie zwróci się do sądu z takim żądaniem;
6. dopuszczenie strony, obrońcy lub pełnomocnika – na ich żądanie – do udziału w innych czynnościach śledztwa lub dochodzenia; w szczególnie uzasadnionym przypadku, prokurator może postanowieniem odmówić dopuszczenia do udziału w czynności ze względu na ważny interes śledztwa lub dochodzenia albo odmówić sprowadzenia oskarżonego pozbawionego wolności, gdy spowodowałoby to poważne trudności;
7. udział podejrzanego, obrońcy, pokrzywdzonego i pełnomocnika w przesłuchaniu biegłego i zapoznaniu się z jego opinią, jeżeli została złożona na piśmie;
8. udział podejrzanego i jego obrońcy w czynnościach końcowego zaznajomienia się z materiałami postępowania przygotowawczego
9. dopuszczenie udziału prokuratora i obrońcy w posiedzeniu sądu dotyczącym przedłużenia tymczasowego aresztowania oraz zażalenia na jego zastosowanie lub przedłużenie.

Zasada legalizmu II stopnia – konstytucyjna

- Uwaga – zasada legalizmu I i II stopnia! Zasada legalizmu I stopnia – legalizm w KPK. Zasada legalizmu II stopnia – legalizm konstytucyjny (art. 7 Konstytucji), zasada praworządności.
- art. 7 Konstytucji - Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.
- Organy procesowe mogą przeprowadzać tylko takie czynności, do których mają odpowiednie umocowanie (normę kompetencyjną). Wolno im tylko tyle, ile wynika z przepisów.
 - „Nakaz wyrażony w art. 7 Konstytucji RP adresowany jest do organów władzy publicznej. Pojęcie to na gruncie Konstytucji RP należy rozumieć szeroko. **W jego zakres wchodzi organy państwa, inne organy władzy publicznej, które realizują władztwo publicznej.** Trafnie określił to TK: "Pojęcie "władzy publicznej" w rozumieniu art. 77 ust. 1 Konstytucji obejmuje wszystkie władze w sensie konstytucyjnym – ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską". M. Safjan, L. Bosek, *Konstytucja RP. Tom I. Art. 1 – 86*, Warszawa 2016.
- Adresatami zasady legalizmu nie są osoby niebędące organami władzy publicznej – podmioty praw i wolności z rozdziału II Konstytucji.
 - Granicą legalnych działań jest istnienie przepisu, który zabrania podjęcia określonej czynności. Wolno zrobić wszystko, co nie jest zakazane.

Zasada legalizmu I stopnia

• art. 10 KPK:

§ 1. Organ powołany do ścigania przestępstw jest **obowiązany do wszczęcia i przeprowadzenia postępowania przygotowawczego**, a oskarżyciel publiczny także do wniesienia i popierania oskarżenia - o czyn ścigany z urzędu.

§ 2. Z wyjątkiem wypadków określonych w ustawie lub w prawie międzynarodowym nikt nie może być zwolniony od odpowiedzialności za popełnione przestępstwo.

• Legalizm na gruncie kodeksowym oznacza obowiązek organów ścigania do wszczęcia i przeprowadzenia postępowania karnego, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa ściganego z urzędu. Nie mają one możliwości odstąpienia od ścigania, chyba że wyjątek wprowadzają przepisy ustawy (immunitety) lub prawo międzynarodowe.

• art. 17 § 1 pkt 3 – postępowania nie wszczyna się, a wszczęte umarza, jeżeli społeczna szkodliwość czynu jest znikoma

- **legalizm** materialny; jeżeli społeczna szkodliwość czynu jest znikoma, czyn nie stanowi przestępstwa (ale może być np. wykroczeniem)
- art. 1 § 2 k.k. - Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

Zasada legalizmu I stopnia

- Istota zasady legalizmu – art. 10 § 2. Z wyjątkiem wypadków określonych w ustawie lub w prawie międzynarodowym nikt nie może być zwolniony od odpowiedzialności za popełnione przestępstwo.
- Celem jest uniemożliwienie komukolwiek uchylenia się odpowiedzialności za popełnione przestępstwo niezależnie od rodzaju przestępstwa, statusu społecznego, pełnionej funkcji itp.
- Przestępstwa prywatnoskargowe, do których nie ma zastosowania zasada legalizmu, nie są jednak wyjątkami na rzecz zasady oportunistycznej. Prokurator może w każdej sprawie prywatnoskargowej, wszcząć lub przyłączyć się do toczącego się postępowania, jeżeli wymaga tego interes społeczny.
 - art. 60 § 1 - W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego prokurator wszczyna postępowanie albo wstępuje do postępowania już wszczętego, jeżeli wymaga tego interes społeczny.

Zasada oportunisty

- Przeciwnieństwo zasady legalizmu. Organy procesowe mogą ocenić **celowość ścigania** i nie wszczynać go, jeżeli uznają, że w konkretnej sprawie koszty postępowania (ekonomiczne, społeczne itp.) będą wyższe niż potencjalne korzyści (ukaranie sprawcy przestępstwa za popełniony czyn).
- Rodzaje oportunisty:
 - właściwy – odstępnie od ścigania ze względu na interes społeczny bez względu na wagę przestępstwa (np. można odstąpić od ścigania za zabójstwo, jeżeli sprawcą była 98 letnia kobieta, nad którą znęcał się mąż od 80 lat).
 - niewłaściwy – odstępnie od ścigania ze względu na małą wagę przestępstwa.
- Trzy podstawowe motywy oportunisty procesowego według prof. Cieślaka:
 - **motyw procesowy** – niekiedy postępowanie karne toczyłoby się w tak błahych sprawach, że nie byłoby uzasadnione ponoszenie wydatków finansowych;
 - **motyw mieszany** – angażowanie organów procesowych w błahę sprawę stwarzałoby poczucie dysproporcji i obniżałoby powagę wymiaru sprawiedliwości;
 - **motyw prawnomaterialny** – stosowanie represji karno – sądowej za przestępstwa błahę mijałoby się z celem kary



**WYJĄTKIEM NA RZECZ OPORTUNIZMU NIE SĄ TRYBY
KONSENSUALNE!!!**

Zasada oportunisty

- W polskim procesie karnym dominuje zasada legalizmu. Są jednak wyjątki na rzecz zasady oportunisty:
- art. 11 k.p.k. – tzw. umorzenie absorpcyjne.

§ 1 Postępowanie w sprawie o występki, zagrożony karą pozbawienia wolności do lat 5, można umorzyć, jeżeli orzeczenie wobec oskarżonego kary byłoby **oczywiście niecelowe** ze względu na rodzaj i wysokość kary prawomocnie orzeczonej za inne przestępstwo, a interes pokrzywdzonego temu się nie sprzeciwia.

§ 2 Jeżeli kara za inne przestępstwo nie została prawomocnie orzeczona, postępowanie można zawiesić. Zawieszone postępowanie należy umorzyć albo podjąć przed upływem 3 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie o inne przestępstwo, o którym mowa w § 1.

§ 3 Postępowanie umorzone na podstawie § 1 można wznowić w wypadku uchylecia lub istotnej zmiany treści prawomocnego wyroku, z powodu którego zostało ono umorzone.

- instytucja świadka koronnego – świadkiem koronnym jest sprawca przestępstwa, który zdecydował się współpracować z organami procesowymi
 - zapłata za dostarczenie dowodów, bez których skazanie innych sprawców nie byłoby możliwe.
 - Prokurator wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania w ciągu 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie przeciwko tym sprawcom, których udział w przestępstwie świadek koronny ujawnił oraz przeciwko którym zeznawał.
 - Umarza się postępowanie przeciwko sprawcy przestępstwa z zakresu przestępczości zorganizowanej lub wymienionych enumeratywnie w art. 1 ustawy o świadku koronnym, jeżeli złożył przed sądem wyczerpujące zeznania dotyczące osób uczestniczących w przestępstwie, które mogły przyczynić się do ujawnienia okoliczności przestępstwa, wykrycia pozostałych sprawców, ujawnienia dalszych przestępstw lub im zapobieżenia.

Zasada działania z urzędu

- art. 9 § 1 Organy procesowe prowadzą postępowanie i dokonują czynności z urzędu, chyba że ustawa uzależnia je od wniosku określonej osoby, instytucji lub organu albo od zezwolenia władzy.
- Stronom i innym osobom bezpośrednio zainteresowanym przysługuje natomiast prawo do składania wniosków o dokonanie czynności, które organ może lub ma obowiązek podejmować z urzędu (art. 9 § 2 k.p.k.).
 - jeżeli organ – wbrew nie podejmuje określonych działań – strona może złożyć stosowny wniosek.
- Adresaci zasady – sąd, prokurator i inne organy procesowe.
- Obowiązuje we wszystkich stadiach postępowania. W odniesieniu do wszczęcia procesu (wszczęcia postępowania przygotowawczego) – obowiązek podjęcia działań z urzędu.
 - ważne: tryby ścigania przestępstw!
- Czynnościami procesowymi dokonywanymi z urzędu są np. powołanie biegłego, wezwanie tłumacza, wyznaczenie obrońcy z urzędu.

Zasada Ścigania z urzędu

- Wyjątkami od zasady ścigania z urzędu – jeżeli chodzi o rozpoczęcie postępowania przygotowawczego - są sytuacje, w których ściganie następuje z inicjatywy pokrzywdzonego, tj.
 - ściganie na wniosek – przestępstwa wnioskowe:
 - **bezwzględnie wnioskowe** (takie, które można ścigać wyłącznie na wniosek np. umyślne zarażanie wirusem HIV, chorobami wenerycznymi, zakaźnymi, groźba karalna)
 - **względnie wnioskowe** (takie, które w zwykłych okolicznościach są ścigane z urzędu ale ze względu na określony stosunek, który istnieje między sprawcą a pokrzywdzonym, wymaga się złożenia wniosku np. naruszenie czynności ciała lub rozstrój zdrowia albo kradzież - jeśli pokrzywdzonym jest osoba najbliższa).
 - **ściganie z oskarżenia prywatnego** – dot. ścigania takich przestępstw jak naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nieprzekraczający 7 dni, chyba że pokrzywdzonym jest osoba najbliższa zamieszkująca wspólnie ze sprawcą, zniesławienie, zniewaga, naruszenie nietykalności cielesnej.
 - Brak wniosku o ściganie – negatywna przesłanka procesowa (art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k.) – umorzenie postępowania lub niewszczynanie postępowania.
- W postępowaniu sądowym sąd może podjąć szereg działań z urzędu, choć w tym stadium postępowania dominujące znaczenie ma zasada skargowości.

Uczestnicy postępowania przygotowawczego



Organy procesowe:

Prokurator – *dominus litis* postępowania przygotowawczego

Policja i inne organy prowadzące postępowanie przygotowawcze

W zakresie czynności wykonywanych w postępowaniu przygotowawczym (np. stosowanie tymczasowego aresztowania, zwalnianie z tajemnicy adwokackiej itp.) organem jest również sąd, prezes sądu lub referendarz sądowy (np. w związku z wyznaczeniem obrońcy z urzędu).

Prokurator nie jest stroną postępowania przygotowawczego!



Strony postępowania i reprezentanci stron

podejrzany i obrońca oraz pokrzywdzony i pełnomocnik (art. 299 § 1)

W czynnościach sądowych w postępowaniu przygotowawczym prokuratorowi **przysługują prawa strony** (art. 299 § 3).



Świadkowie, biegli, tłumacze, specjaliści itp.

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego można rozpatrywać w 4 kategoriach:

1. uprawnienia związane z szeroko rozumianym **prawem do informacji**;
 2. prawo złożenia **wniosku o przeprowadzenie czynności w postępowaniu przygotowawczym**;
 3. możliwość wzięcia **udziału w czynnościach** postępowania przygotowawczego;
 4. możliwość **zaskarżenia rozstrzygnięć** oraz działań lub zaniechań organów procesowych.
- Uprawnienia pokrzywdzonego i podejrzanego w obecnym stanie prawnym są bardzo zbliżone (symetryczne). W wyniku nowelizacji wprowadzono m.in. obowiązek pouczenia pokrzywdzonego o prawach i obowiązkach, zagwarantowano mu prawo udziału w zapoznaniu się z materiałami postępowania przygotowawczego czy uprawnienie z art. 299a k.p.k.

Uprawnienia związane z szeroko rozumianym prawem do informacji

O prawach i obowiązkach

- Ogólny obowiązek pouczenia uczestników postępowania o prawach i obowiązkach procesowych – art. 16 k.p.k.
- art. 300 § 1 k.p.k. – pouczenie podejrzanego
- art. 300 § 2 – pouczenie pokrzywdzonego

O faktach

- dostęp do akt postępowania przygotowawczego – art. 156 § 5
- art. 157 § 3 – nie można odmówić stronie zezwolenia na sporządzenie odpisu protokołu czynności, w której uczestniczyła lub miała prawo uczestniczyć
- art. 306 § 1b – prawo przejrzenia akt w przypadku złożenia zażalenia na odmowę wszczęcia lub umorzenie postępowania przygotowawczego
- art. 318 – zapoznanie się z opinią biegłego

Komunikowanie rozstrzygnięć

- art. 100 k.p.k.
- Postanowienie albo zarządzenie, od którego przysługuje środek odwoławczy, doręcza się podmiotom uprawnionym do wniesienia tego środka, a postanowienie kończące postępowanie jego stronom, chyba że byli obecni przy ogłoszeniu postanowienia lub zarządzenia. O treści innych postanowień i zarządzeń należy strony powiadomić (§ 4 i 5).

Szczególne uprawnienia podejrzanego



**Art. 6 ust. 3 lit a EKPC -
prawo do niezwłocznego
otrzymania szczegółowej
informacji w języku dla
niego zrozumiałym o istocie
i przyczynie skierowanego
przeciwko niemu oskarżenia**

art. 313; art. 308 § 1 i 325g § 2
informacja o zmianie zarzutu (art. 314),
gdy:

- konieczne jest uzupełnienie zarzutów (podejznanemu trzeba zarzucić dodatkowy czyn)
- nastąpiła istotna modyfikacja w opisie czynu uprzednio zarzuconego;
- czyn uprzednio zarzucony należy zakwalifikować z surowszego przepisu



**Prawo do żądania
przesłuchania w obecności
obrońcy (art. 301).**

Ważne – dyrektywa 2013/48/UE z
22.10.2013 r. w sprawie prawa dostępu
do adwokata w postępowaniu
karnym

Termin implementacji dyrektywy
upłynął 27.11.2016 r.



**Co do zasady dostęp do akt
postępowania w zakresie
wskazanych we wniosku
prokuratora o zastosowanie
(przedłużenie)
tymczasowego aresztowania
(art. 156 § 5a)**



**Możliwość złożenia
wniosku o końcowe
zaznajomienie z
materiałami postępowania
(art. 321).**

Prawo do złożenia
wniosku o
przeprowadzenie
czynności w
postępowaniu
przygotowawczym



Inkwizycyjny charakter postępowania przygotowawczego nie wyłącza prawa stron do złożenia wniosku dowodowego. Zastosowanie ma art. 167 – dowody przeprowadza się na wniosek stron lub z urzędu.

Niemniej inicjatywa dowodowa stron ma co do zasady subsydiarny charakter wobec obowiązku realizacji celów postępowania z art. 297 § 1 przez organy procesowe.



Art. 315 § 1 k.p.k. – Podejrzany i jego obrońca oraz pokrzywdzony i jego pełnomocnik mogą składać wnioski o dokonanie czynności śledztwa (dot. także dochodzenia).



Art. 316 § 3 k.p.k. – prawo do żądania przesłuchania świadka przez sąd, jeżeli istnieje niebezpieczeństwo, że nie będzie można przesłuchać na rozprawie.

Prawo do udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego

1. Art. 315 § 2 k.p.k. – „**czynności wnioskowe**” stronie, która złożyła wniosek oraz jej obrońcy lub pełnomocnikowi nie można odmówić wzięcia udziału w czynności, jeżeli tego żądają. Można jednak nie sprowadzać podejrzanego pozbawionego wolności, jeżeli spowodowałoby to poważne trudności.
 - uprawniony do udziału w czynności powinien zostać o niej powiadomiony zgodnie z art. 117 k.p.k.
 - „Poważne trudności” to np. znaczna odległość między miejscem, gdzie przebywa podejrzany a miejscem przeprowadzenia czynności.
 - Jeżeli strona złożyła wniosek, ale nie uczestniczyła w czynności nie można jej odmówić udostępnienia akt w tym zakresie (np. protokołu przesłuchania – por. art. 157 § 3)
2. Art. 316 § 1 – prawo do udziału w **czynnościach niepowtarzalnych** (chyba że zachodzi niebezpieczeństwo utraty lub zniekształcenia dowodu)
 - art. 316 § 2 – podejrzanego pozbawionego wolności nie sprowadza się, wtedy gdy zwłoka grozi utratą lub zniekształceniem dowodu.

Prawo do udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego

3. Art. 317 § 1 – prawo do udziału w innych czynnościach niż powyższe, jeżeli strony zgłosiły takie żądanie
 - w szczególnie uzasadnionym wypadku prokurator może odmówić dopuszczenia do udziału w czynności ze względu na interes śledztwa albo może odmówić sprowadzenia podejrzanego pozbawionego wolności gdy spowodowałoby to poważne trudności.
4. Art. 318 – prawo do zapoznania się z opinią biegłego i uczestniczeniu w przesłuchaniu biegłego.
5. Art. 185a, 185b, 185c, 316 § 3 – uprawnienie do wzięcia udziału w sądowym przesłuchaniu świadka w toku postępowania przygotowawczego
 - w przypadku sądowego przesłuchania świadka z art. 185a – 185c **podejrzany nie ma prawa do wzięcia udziału w czynności! Uczestnicy w niej obrońca podejrzanego**

Prawo do zaskarżenia rozstrzygnięć wydawanych w postępowaniu przygotowawczym

- Uprawnienie, które przysługuje również podmiotom, które nie są stroną w postępowaniu przygotowawczym.
 - Art. 302 § 1 – osobom nie będącym stronami przysługuje zażalenie na postanowienia i zarządzenia naruszające ich prawa.
 - Art. 302 § 2 – Stronom oraz osobom nie będącym stronami służy zażalenie na czynności inne niż postanowienia i zarządzenia naruszające ich prawa.
- Ponadto, osoba, która złożyła zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa może złożyć zażalenie na odmowę wszczęcia postępowania przygotowawczego lub na umorzenie śledztwa (dochodzenia) – art. 306 § 1 i 1a.
- Zasada – zażalenie na postanowienia prokuratora składa się do sądu (albo właściwego do rozpoznania sprawy albo zgodnie z przepisami szczególnymi, np. art. 252 § 2).
- Postanowienia nieprokuratorskich organów prowadzących postępowanie przygotowawcze rozpoznaje prokurator.

Formy postępowania przygotowawczego

Śledztwo

Zarezerwowane dla spraw o wyższym ciężarze gatunkowym lub bardziej skomplikowanych oraz ze względu na osobę, którą podejrzewa się o popełnienie przestępstwa.

Dochodzenie

- Uproszczona i mniej sformalizowana forma postępowania przygotowawczego.
- Prowadzi się w sprawach o niższym (łżejszym) ciężarze gatunkowym.

Różnice między śledztwem a dochodzeniem dotyczą:

- Rodzaju **spraw**, w jakich się je prowadzi
 - **Organów** prowadzących
 - **Czasu** trwania
 - Stopnia **formalizmu**

Rodzaj sprawy a forma postępowania przygotowawczego

Śledztwo (art. 309)

Śledztwo obligatoryjne:

w sprawach, których rozpoznanie w I instancji należy do właściwości sądu okręgowego

zbrodnie i występki wskazane w art. 25 § 1

o występki – gdy osobą podejrzaną jest sędzia, prokurator, funkcjonariusz Policji, ABW, AW, SKW, SWW, Służby Celnej lub CBA

o występki – gdy osobą podejrzaną jest funkcjonariusz Straży Granicznej, ŻW, finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, w zakresie spraw należących do właściwości tych organów lub o występki popełnione przez tych funkcjonariuszy w związku z wykonywaniem czynności służbowych

o występku, w których nie prowadzi się dochodzenia

Śledztwo fakultatywne:

w sprawach o występku, w których prowadzi się dochodzenie, jeżeli prokurator tak postanowi ze względu na wagę lub zawilóść sprawy

Dochodzenie (art. 325b)

Dochodzenie prowadzi się w sprawach o przestępstwa należące do właściwości sądu rejonowego:

1. zagrożone karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności, z tym że w wypadku przestępstw przeciwko mieniu tylko wówczas, gdy wartość przedmiotu przestępstwa albo szkoda wyrządzona lub grożąca nie przekracza 200.000 zł
 - dochodzenia **nie prowadzi się jednak** w sprawach o przestępstwa wskazane w art. 325b § 2 m.in. art. 155, 156 § 2, 157a § 1, 168, k.k., w sprawach o przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu (z wyjątkiem art. 297 i 300 k.k.) oraz przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi
2. przewidziane w art. 159, 254a i 262 § 2 k.k.
3. przewidziane w art. 279 § 1, 286 § 1 i 2 k.k. oraz w art. 289 § 2 k.k., jeżeli wartość przedmiotu przestępstwa albo szkoda wyrządzona lub grożąca nie przekracza 200.000 zł

UWAGA! Uchylono art. 325c k.p.k. – nie ma już dochodzenia prowadzonego ze względów podmiotowych tj. szczególne warunki podejrzanego

Organy prowadzące śledztwo i dochodzenie

Śledztwo (art. 311)

- Śledztwo zasadniczo prowadzi prokurator.
- Prokurator może powierzyć prowadzenie śledztwa Policji (innym uprawnionym organom z art. 312):
 - w całości
 - ważne! Nawet przekazanie śledztwa w całości nie obejmuje niektórych czynności np. tych z art. 180 § 1 czy 184,
 - w określonym zakresie
 - dokonanie poszczególnych czynności
- Powierzenie śledztwa nie może obejmować:
 1. wydania postanowienia o wszczęciu śledztwa (art. 305 § 3)
- W przypadku śledztwa prowadzonego ze względu na osobę podejrzaną (podejrzanego) prokurator może powierzyć jedynie dokonanie poszczególnych czynności śledztwa.
- Prokurator może również zastrzec do osobistego wykonania jakąkolwiek czynność śledztwa.

Dochodzenie (art. 325a)

- Zasadniczo – Policja lub organy wskazane w art. 312
- Prokurator może przejąć dochodzenie do własnego prowadzenia ze względu na szczególną wagę lub zawilóść sprawy
 - raczej nie korzysta z tego uprawnienia
- Art. 325d – podmioty uprawnione, obok Policji, do prowadzenia dochodzeń oraz organy uprawnione do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem I instancji określone w rozporządzeniu MS z dnia 22 września 2015 r.

Organy prowadzące śledztwo i dochodzenie z art. 312

Uprawnienia Policji przysługują także w zakresie ich właściwości organom (§ 1):

1. Straży Granicznej,
2. ABW,
3. Służby Celnej,
4. CBA,
5. Żandarmerii Wojskowej.

Inne uprawnione organy określone w przepisach szczególnych (§ 2) to np.:

1. finansowe organy postępowania przygotowawczego z k.k.s. (urzędy skarbowe, urzędy celne oraz inspektorów kontroli skarbowej);
2. Straż Leśna na podstawie ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach gdy przedmiotem czynu jest drzewo z lasu państwowego (art. 47 ust. 2 pkt 7 tej ustawy);
3. Państwowa Straż Łowiecka na podstawie ustawy z dnia 13 października 1995 r. - Prawo łowieckie, gdy przedmiotem czynu jest zwierzyna (art. 39 ust. 2 pkt 7)

Czas trwania



Śledztwo

- Powinno zostać ukończone w ciągu **3 miesięcy**.
- Prokurator **nadzorujący śledztwo** lub **bezpośrednio przełożony** wobec prokuratora, który prowadzi śledztwo może – w **uzasadnionych wypadkach** - przedłużyć je na **dalszy czas oznaczony**, ale nie dłuższy niż **rok**.
- Prokurator **nadrzędny** nad prokuratorem nadzorującym lub prowadzącym śledztwo – w **szczególnie uzasadnionych wypadkach** może je przedłużyć **na dalszy czas oznaczony**.

Dochodzenie

Powinno być ukończone w ciągu **2 miesięcy**.

Prokurator może przedłużyć ten okres **do 3 miesięcy** a w **szczególnie uzasadnionych wypadkach** na **dalszy czas oznaczony**.

Czas trwania

- Śledztwo

3 miesiące

podstawowy czas trwania śledztwa

do roku

może przedłużyć
prokurator nadzorujący
lub bezpośrednio
przełożony nad
prokuratorem
prowadzącym śledztwo

„uzasadnione wypadki”

dalszy czas
oznaczony

właściwy prokurator
nadrzędny

„szczególnie uzasadnione
wypadki”

- Dochodzenie

2 miesiące

- podstawowy czas trwania dochodzenia



Prokurator może przedłużyć do 3 miesięcy

- a w „szczególnie uzasadnionych wypadkach” na dalszy czas oznaczony

Uproszczenia proceduralne w dochodzeniu (redukcja formalizmu dochodzenia)

1. art. 325e § 1 – postanowienie o wszczęciu dochodzenia, odmowie wszczęcia dochodzenia, umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw, umorzeniu dochodzenia oraz zawieszeniu dochodzenia mogą zostać zamieszczone w łącznym protokole (art. 304a) i nie wymagają uzasadnienia. Organ powinien ustnie podać powody rozstrzygnięcia.
2. art. 325g § 1 – nie jest wymagane sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów oraz wydanie postanowienia o zamknięciu dochodzenia, chyba że podejrzany jest tymczasowo aresztowany.
3. art. 325g § 2 – przesłuchanie osoby podejrzanej zaczyna się od powiadomienia jej o treści zarzutu wpisanego do protokołu przesłuchania. Od chwili rozpoczęcia przesłuchania uważa się tę osobę za podejrzanego.
4. art. 325h zd. 1 – możliwość ograniczenia zakresu dochodzenia do „ustalenia czy zachodzą wystarczające podstawy do wniesienia aktu oskarżenia albo innego zakończenia postępowania”
5. art. 325h – protokół ograniczony - Utrwalenie innych czynności dowodowych następuje w formie protokołu ograniczonego do zapisu najbardziej istotnych oświadczeń osób biorących udział w czynności



Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym

Prokurator jest „panem” postępowania przygotowawczego (*dominus litis*)

Gdy prokurator nie prowadzi bezpośrednio całego postępowania przygotowawczego, to – wykonując osobiście niektóre czynności procesowe, zatwierdzając postanowienia albo czynności innych organów ścigania, rozpatrując zażalenia – w określonym zakresie kontroluje jego przebieg.

Ogólny nadzór:

1. art. 15 § 1 – Policja i inne organy w zakresie postępowania karnego wykonują m.in. polecenia prokuratora oraz pod nadzorem prokuratora prowadzą śledztwo lub dochodzenie
2. konieczność zatwierdzenia przez prokuratora niektórych decyzji (rozstrzygnięć) wydawanych w postępowaniu przygotowawczym
 - np. postanowienie o umorzeniu dochodzenia prowadzonego przeciwko osobie; postanowienie o zawieszeniu dochodzenia (art. 325e § 2); postanowienie o zawieszeniu śledztwa (art. 325)
3. Prokurator rozpoznaje część zażaleń – tzw. horyzontalna kontrola postępowania przygotowawczego (art. 302)

Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym

- Prokurator sprawuje nadzór nad postępowaniem przygotowawczym, **w zakresie w jakim sam go nie prowadzi**. Może również objąć nadzorem tzw. czynności sprawdzające (art. 307)
- Ponadto, ma obowiązek czuwać nad prawidłowym i sprawnym przebiegiem całego postępowania.
- W ramach sprawowanego nadzoru prokurator powinien zadbać by zostały zrealizowane cele z art. 297 k.p.k., czuwać nad zgodnością przebiegu postępowania z przepisami prawa, w szczególności z zachowaniem praw podejrzanego, pokrzywdzonego i innych uczestników postępowania oraz udzielać organom ścigania pomocy w rozstrzyganiu kwestii prawnych.

Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym

Formy wykonywania nadzoru:

1. **Zaznajamianie się z zamierzeniami** prowadzącego postępowanie, **wskazywanie kierunków** postępowania oraz **wydawanie** co do powyższych kwestii **zarządzeń**.
2. Żądanie **przedstawienia materiałów** zbieranych w postępowaniu przygotowawczym.
3. **Uczestniczenie w czynnościach** dokonywanych przez prowadzących postępowanie, **osobiste przeprowadzanie niektórych czynności albo przejęcie sprawy do swojego prowadzenia**.
4. **Wydawanie postanowień, zarządzeń lub poleceń** oraz **zmienianie i uchylanie** postanowień i zarządzeń wydanych przez prowadzącego postępowanie.

Ważne! Prokurator nie bardzo ma możliwość sprawowania nadzoru nad wszystkimi czynnościami, bo nie o wszystkich wie. Por.: art. 325 i umorzenie rejestrowe.

Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym

Formy nadzoru to również:

1. podjęcie na nowo umorzonego postępowania (art. 327 § 1)
2. wznowienie prawomocnie umorzonego postępowania (art. 327 § 2)
3. uchylenie przez PG prawomocnego postanowienia o umorzeniu (art. 328)

Podjęcie na nowo umorzonego postępowania

- art. 327 § 1
- Postępowanie przygotowawcze może być **podjęte na nowo** w każdym czasie – aż do przedawnienia karalności przestępstwa jeżeli nie będzie toczyć się przeciw osobie, która w poprzednim postępowaniu występowała w charakterze podejrzanego.
- Postępowanie podejmuje **prokurator** – może być nim także ten, który wydał lub zatwierdził postanowienie o umorzeniu albo inny prokurator, w tym prokurator nadrzędny
 - przepis nie wprowadza ograniczeń w tym zakresie.

Wznowienie prawomocnie umorzonego postępowania

- art. 327 § 2
- Możliwość ponownego prowadzenia postępowania **przeciwko osobie, która w prawomocnie umorzonym postępowaniu występowała w charakterze podejrzanego.**
- Warunek – ujawnienie **nowych istotnych faktów lub dowodów** nieznanymi w poprzednim postępowaniu albo wystąpienie okoliczności z art. 11 § 3.
 - takie fakty i dowody, które zwiększają prawdopodobieństwo wniesienia aktu oskarżenia przeciwko konkretnej osobie;
 - nowe fakty, czyli takie które nie były znane w poprzednim postępowaniu ale mogą pochodzić zarówno z nowych źródeł dowodowych jak i z tych, które występowały w poprzednim postępowaniu
 - nowym dowodem będzie także dowód znany stronie, ale nieznanymi organowi
- Wznović postępowanie może **prokurator nadrzędny nad tym, który wydał lub zatwierdził postanowienie o umorzeniu.**

Uchylenie przez Prokuratora Generalnego prawomocnego postanowienia o umorzeniu

- Możliwość ponownego prowadzenia postępowania przygotowawczego przeciwko osobie, która w prawomocnie umorzonym postępowaniu występowała w charakterze podejrzanego, jeżeli umorzenie to było niezasadne.
 - niezależenie od pojawienia się nowych faktów lub dowodów;
 - ~~możliwość naprawienia błędów postępowania~~
- **Prokurator Generalny**
- Nie dotyczy to wypadku, gdy sąd utrzymał w mocy postanowienie o umorzeniu (rozpoznając wniesione zażalenie).
- Uznanie umorzenia za niezasadne, wtedy gdy:
 - prokurator niewłaściwie zinterpretował dowody i uznał, że nie wystarczały do sporządzenia aktu oskarżenia
 - prokurator niewłaściwie zinterpretował przepisy, przyjmując, że czyn nie zawiera znamion przestępstwa albo mylnie przyjął, że nastąpiło przedawnienie karalności.
- „Wzruszenie” postępowania na niekorzyść podejrzanego możliwe tylko przez 1 rok
 - Po upływie roku od daty uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu PG może uchylić lub zmienić postanowienie albo jego uzasadnienie **jedynie na korzyść podejrzanego.**
 - Wydłużono okres nowelizacją z 11.03.2016 r. z 6 miesięcy do 1 roku

Udział sądu w postępowaniu przygotowawczym

Wyróżniamy trzy formy udziału sądu w postępowaniu przygotowawczym:

- 1) klasyczna instytucja **sędziego śledczego**;
- 2) instytucja tzw. **sędziego ds. postępowania przygotowawczego (ds. śledztwa)**;
- 3) model występujący *de lege lata* w Polsce - rola sądu w PP wyraża się w spełnianiu 3 funkcji:
 - a) organu decyzyjnego, podejmującego określone decyzje procesowe dotyczące określonych praw i wolności oskarżonego, np. decyzje o TA, obserwacji psychiatrycznej, kontroli rozmów, wydawania listu żelaznego;
 - b) organu kontrolnego, rozpoznające zażalenia na decyzję prokuratora, stosowanie do art. 465 § 2 KPK i innych organów PP stosownie do art. 246;
 - c) stosownie do czynności dowodowych (dokonując je) 185a i 185d; art. 316 § 3 k.p.k.

Czynności sądu w postępowaniu przygotowawczym

Bezpośredni wpływ sądu na postępowanie przygotowawcze:

1. podejmowanie decyzji w I instancji; np.:

- stosowanie tymczasowego aresztowania;
- ~~zwolnienie z tajemnicy z art. 180 § 2;~~
- zarządzenie kontroli i utrwalania rozmów lub zatwierdzenie takiego postanowienia

2. **Wykonywanie działań korygujących** za pomocą decyzji wydawanych w wyniku wniesionych środków odwoławczych. Sąd rozpoznaje m.in. zażalenia na:

- postanowienia o odmowie wszczęcia/umorzenie śledztwa lub dochodzenia
- w przedmiocie stosowania nieizolacyjnych środków zapobiegawczych, jeżeli decyzję tę wydał prokurator
- w przedmiocie zabezpieczenia majątkowego
- zatrzymanie osoby podejrzanej

3. Przeprowadzenie **czynności dowodowych** w toku postępowania przygotowawczego

- gdy zachodzi niebezpieczeństwo, że świadka nie będzie można przesłuchać na rozprawie – art. 316 § 3
- art. 185a – 185c → przesłuchanie pokrzywdzonego i świadka, którzy nie ukończyli 15 lat oraz pokrzywdzonych przestępstwami przeciwko wolności seksualnej i obyczajności

Porządek czynności w śledztwie i dochodzeniu

1. Czynności poprzedzające formalne wszczęcie postępowania przygotowawczego
 - czynności sprawdzające (art. 307)
 - czynności w niezbędnym zakresie (art. 308)
2. Formalne wszczęcie śledztwa/dochodzenia w sprawie (faza *in rem*)
3. Przedstawienie zarzutów (faza *in personam*) i modyfikacja zarzutów
4. Czynności dowodowe
5. Zakończenie postępowania przygotowawczego
6. Sposoby zakończenia postępowania przygotowawczego → umorzenie (różne wersje) albo skierowanie sprawy do sądu

Wszczęcie postępowania przygotowawczego



Art. 303 k.p.k.



Postępowanie przygotowawcze wszczyna się z urzędu lub na skutek zawiadomienia, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa.



Postępowanie wszczyna się w sprawie (faza in rem)

organy nie wiedzą jeszcze kto jest podejrzanym,
zbierają informacje, które pozwoliłyby na postawienie zarzutów konkretnej osobie



Uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa to tzw. faktyczna podstawa wszczęcia śledztwa lub dochodzenia



Konieczne jest posiadanie danych, na podstawie których można zasadnie podejrzewać, że miało miejsce przestępstwa

Wszczęcie postępowania przygotowawczego - źródła informacji o przestępstwie



- Informacje własne organów procesowych („sposrzeżenia własne”)
- Zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa
- Samooskarżenie
- Wiadomości z radia, prasy, telewizji
- Wyniki działań operacyjnych
- Anonim
 - w przypadku anonimu konieczne jest szczególnie dokładne zweryfikowanie jego treści, jeżeli informacje w nim zawarte w ogóle wydają się wiarygodne
 - Najmniej „pewne” źródło informacji

Obowiązek zawiadomienia o przestępstwie

SPOŁECZNY

- Art. 304 § 1 – każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa **ściganego z urzędu** ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję
- Za naruszenie społecznego obowiązku zawiadomienia o przestępstwie nie ponosi się odpowiedzialności prawnej

Oprócz niezwłocznego zawiadomienia, instytucje z art. 304 § 2 są obowiązane przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub wydania przez ten organ zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa

PRAWNY

- Szczególna postać obowiązku zawiadomienia o przestępstwie; naruszenie wiąże się z ponoszeniem odpowiedzialności karnej (lub dyscyplinarnej).
- Dotyczy:
 1. art. 304 § 2 – **instytucji państwowych i samorządowych, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa**
 2. art. 240 § 1 k.k. – każdy ma **prawny obowiązek** zawiadomić o przestępstwach wyliczonych w tym przepisie. Są to m.in. ludobójstwo, zdrada, zamach stanu, zabójstwo, bezprawne pozbawienie wolności, przestępstwa o charakterze terrorystycznym

UWAGA NA:

- Art. 240 § 2 – kontratyp „nie popełnia przestępstwa”
- Art. 240 § 3 – klauzula niekaralności „nie podlega karze”
- Prawny obowiązek z art. 240 § 1 nie dotyczy także osób z art. 178 k.p.k.

Zawiadomienie o przestępstwie

Niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o przestępstwie organ powołany do prowadzenia postępowania przygotowawczego jest obowiązany wydać postanowienie o:



wszczeniu

LUB

Odmowie wszczęcia

Jeżeli organ procesowy nie znajduje dostatecznej podstawy (w świetle wymagań z art. 303) do wszczęcia postępowania, ale jednocześnie możliwość popełnienia przestępstwa nie jest wykluczona, k.p.k. dla takich sytuacji przewiduje instytucję **czynności sprawdzających** – art. 307 k.p.k.

O wszczęciu lub odmowie wszczęcia zawiadamia się osobę lub instytucję państwową, samorządową lub społeczną, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie. Jeżeli nie zostaną oni w ciągu 6 tygodni powiadomieni o wydaniu odpowiedniego postanowienia, mogą wnieść **zażalenie** do prokuratora nadrzędnego albo powołanego do nadzoru nad organem, któremu złożono zawiadomienie. → tzw. **skarga na beczynność**

Postępowanie sprawdzające art. 307

Organy postępowania mogą sprawdzać własne informacje o przypuszczeniu popełnienia przestępstwa albo te, zawarte w zawiadomieniu.

- Czynności sprawdzające **wyprzedzają postępowanie karne, ponieważ toczą się przed jego wszczęciem**. Powinny być ograniczone do zbadania dopuszczalności wszczęcia śledztwa (dochodzenia).
- Można żądać uzupełnienia danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie lub dokonać w tym zakresie sprawdzenia faktów.
 - Uzupełnienie danych – np. przekazanie dodatkowej informacji
 - Sprawdzenie faktów – przeprowadzenie rozmów, wywiadów i obserwacji przez Policję

Postępowanie sprawdzające art. 307

- **W postępowaniu sprawdzającym nie przeprowadza się dowodu z opinii biegłego ani czynności wymagających spisania protokołu!**
 - **Wyjątek!** Art. 307 § 2 i 3 → przyjęcie ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchanie w charakterze świadka osoby zawiadamiającej utrwalane w formie protokołu
 - Pozostałe czynności nie są protokołowane, nie mają charakteru czynności procesowych a ich wyniki nie nabierają mocy dowodowej w postępowaniu karnym
 - Utrwala się je w formie notatek urzędowych (por. art. 143 § 2)
- Czynności sprawdzające powinny być ukończone **w ciągu 30 dni**. Po tym okresie należy:
 - **albo wszcząć śledztwo (dochodzenie) albo odmówić wszczęcia**



Poza uzasadnionym podejrzeniem popełnienia przestępstwa niezbędna jest również **prawna dopuszczalność ścigania**, czyli brak przeszkód prawnych w ściganiu danego czynu



Warunki dopuszczalności procesu → **art. 17 § 1**

ważne – na art. 17 § 2

.Do chwili otrzymania wniosku lub zezwolenia władzy, od których ustawa uzależnia ściganie, organy procesowe dokonują **tylko czynności nie cierpiących zwłoki** w celu zabezpieczenia śladów i dowodów, a także czynności zmierzających do wyjaśnienia, czy wniosek będzie złożony lub zezwolenie będzie wydane

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

POSTANOWIENIE O:	ŚLEDZTWO	DOCHODZENIE
<p>WSZCZĘCIU śledztwa lub dochodzenia</p> <p>NIEZASKARŻALNE</p>	<p>WYDAJE WYŁĄCZNIE PROKURATOR</p> <p>(art. 305 § 3)</p> <p>→ Postanowienie z uzasadnieniem</p>	<p>1. CO DO ZASADY - POLICJA LUB INNY UPRAWNIONY ORGAN</p> <ul style="list-style-type: none"> nie ma obowiązku zawiadamiania prokuratora <p>2. MOŻE WYDAĆ PROKURATOR JEŻELI PROWADZI DOCHODZENIE</p> <ul style="list-style-type: none"> Nie trzeba sporządzać uzasadnienia Na wniosek strony organ podaje ustnie powody rozstrzygnięcia
<p>ODMOWIE WSZCZĘCIA</p> <p>ZASKARŻALNE</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Zażalenie - art. 306 § 1 k.p.k.</p>	<p>1. PROKURATOR</p> <p>2. Jeżeli postanowienie wydaje POLICJA (LUB INNY UPRAWNIONY ORGAN)</p> <p style="padding-left: 40px;">→ WYMAGA ZATWIERDZENIA PRZEZ PROKURATORA</p> <p>uzasadnienie</p>	<p>WYDAJE POLICJA LUB INNY UPRAWNIONY ORGAN</p> <p>WYMAGA ZATWIERDZENIA PRZEZ PROKURATORA (art. 325e § 2 – poza umorzeniem rejestrowym)</p> <p>Nie trzeba sporządzać uzasadnienia, wystarczy podać ustnie powody rozstrzygnięcia</p> <p style="padding-left: 40px;">Wyjątek! Art. 325e § 1a</p>

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

Zgodnie z art. 303 (oraz 325e w zw. z art. 303) śledztwo lub dochodzenie mogą zostać wszczęte po wydaniu formalnej decyzji przez organ prowadzący postępowanie.

Wydaje się **postanowienie**

Formalne wszczęcie postępowania jest bardzo istotną czynnością. Rozgranicza etap przedprocesowy od procesowego i wskazuje, które czynności organów stanowią już część postępowania karnego

Czynności w niezbędnym zakresie (art. 308)

Wtedy, gdy konieczne jest natychmiastowe wszczęcie postępowania, bezpośrednio po ujawnieniu przestępstwa a zwłoka może skutkować utratą lub zniekształceniem dowodów.

- Faktyczne wszczęcie postępowania przygotowawczego → „papierek” czyli odpowiednie postanowienie zostanie wydane później

1. W wypadkach **niecierpiących zwłoki**

2. W granicach koniecznych dla **zabezpieczenia śladów i dowodów** przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem

W przeciwieństwie do czynności sprawdzających, są częścią postępowania przygotowawczego

Czynności w niezbędnym zakresie (art. 308)

Prokurator lub Policja może w każdej sprawie, przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, przeprowadzić w niezbędnym zakresie **czynności procesowe**, a zwłaszcza dokonać oględzin (w razie potrzeby z udziałem biegłego), przeszukania, czynności wymienionych w art. 74 § 2 pkt. 1 w stosunku do **osoby podejrzanej** a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności.

- Można przesłuchać osobę podejrzaną w charakterze podejrzanego
- Czynności w niezbędnym zakresie mogą być dokonywane tylko w **ciągu 5 dni od dnia pierwszej tego rodzaju czynności**. Czas trwania śledztwa lub dochodzenia liczy się od dnia pierwszej dokonanej czynności.
- Mają pełną moc dowodową
- Po upływie 5 dni należy wydać postanowienie o **wszczęciu śledztwa** albo o **umorzeniu** (jeżeli nie istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa).

Czynności sprawdzające a czynności w niezbędnym zakresie

- Art. 307 k.p.k.

1. Organ nie wie czy wszcząć postępowanie czy nie; sprawdza posiadane informacje.
2. Mogą trwać do 30 dni
 - Nie wlicza się do czasu trwania postępowania przygotowawczego
3. Nie przeprowadza się czynności wymagających spisania protokołu
 - wyjątki: art. 307 § 2 i 3
4. Nieformalne czynności, utrwalane w formie notatek urzędowych.
5. Po zakończeniu czynności sprawdzających wydaje się postanowienie o wszczęciu śledztwa (dochodzenia) albo o odmowie wszczęcia

- Art. 308 k.p.k.

Faktyczne wszczęcie postępowania przygotowawczego.

Mogą trwać max. do 5 dni

Wlicza się do czasu trwania postępowania przygotowawczego

Przeprowadza się czynności, które mają pełną wartość dowodową

art. 308 § 1 i 2

Po zakończeniu czynności w niezbędnym zakresie wydaje się postanowienie o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia albo postanowienie o umorzeniu śledztwa (dochodzenia).

Umorzenie postępowania mimo że nie zostało ono formalnie wszczęte

Przedstawienie zarzutów

Przekształcenie postępowania z fazy *in rem* w fazę *in personam*

Postępowanie przygotowawcze od chwili przedstawienia zarzutów zaczyna toczyć się **przeciwko osobie**

Art. 313 § 1 – jeżeli dane istniejące w chwili wszczęcia śledztwa lub zebrane w jego toku **uzasadniają dostatecznie podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba**, sporządza się postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza się je niezwłocznie podejrzanemu i przesłuchuje go, chyba że ogłoszenie postanowienia lub przesłuchanie nie jest możliwe z powodu ukrywania się podejrzanego lub jego nieobecności w kraju.

Przedstawienie zarzutów w śledztwie i dochodzeniu

Śledztwo

Dochodzenie

- Zasada → wydaje się postanowienie o przedstawieniu zarzutów (art. 313 § 1)
- Wyjątek → przesłuchanie osoby podejrzanej w charakterze podejrzanego bez uprzedniego wydania postanowienia (art. 308 § 2)
 - Trzeba wydać „po fakcie” postanowienie o przedstawieniu zarzutów

- Zasada → przesłuchanie osoby podejrzanej w charakterze podejrzanego (art. 325g § 1 i 2) nie trzeba wydawać postanowienia
- Wyjątek → jeżeli podejrzany jest tymczasowo aresztowany, konieczne jest wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów

Przedstawienie zarzutów

- Czynność przedstawienia zarzutów składa się z 4 etapów:
 1. Sporządzenia postanowienia
 2. Ogłoszenia go podejrzanemu
 3. Pouczenia go o prawach i obowiązkach – art. 300 § 1 i 313 § 3
 - Art. 313 § 2 – prawo do żądania ustnego uzasadnienia stawianych zarzutów oraz prawo do otrzymania pisemnego uzasadnienia zarzutów w ciągu 14 dni od dnia zgłoszenia takiego żądania
 - Ustnego podania podstaw zarzutów można żądać do momentu zaznajomienia się z materiałami postępowania przygotowawczego – art. 321
 4. Przesłuchania go
 - Podejrzanym może skorzystać z prawa do odmowy składania wyjaśnień. Przesłuchanie może ograniczyć się jedynie np. do jego oświadczenia co do zrozumienia przedstawionych mu zarzutów i powołania się na prawo do nieskładania wyjaśnień. Może też oświadczyć, że złoży wyjaśnienia, ale jedynie w obecności swojego obrońcy.

Wszystkie czynności muszą następować bezpośrednio po sobie, we wskazanej kolejności

- W sytuacji wskazanej w art. 308 § 2 treść zarzutu wpisuje się do protokołu przesłuchania



Przedstawienie zarzutów

Co powinno zawierać postanowienie o przedstawieniu zarzutów?

1. Wskazanie podejrzanego
2. Dokładne określenie zarzucanego mu czynu
 - tj. czasu, miejsca i okoliczności jego popełnienia, i to w taki sposób, aby wykazać, że wypełnia on znamiona określonego przestępstwa
3. Kwalifikację prawną czynu

Opis czynu + kwalifikacja prawna = zarzut

Uzasadnienie postanowienia o przedstawieniu zarzutów sporządza się **na żądanie podejrzanego**. O tym uprawnieniu należy go pouczyć

Modyfikacja zarzutów – art. 314



Jeżeli w toku śledztwa okaże się, że podejrzanemu należy zarzucić:

czyn nieobjęty uprzednio postanowieniem o przedstawieniu zarzutów (rozszerzenie lub uzupełnienie zarzutów);

czyn w zmienionej w istotny sposób postaci;

- takie zmiany, które wiążą się z istotą czynu, przedmiotem ochrony, przedmiotem zamachu, rodzajem czynności wykonawczej, a także datą, czasem i miejscem przestępstwa, rodzajem i rozmiarem szkody czy osobą



Lub też, że:

czyn należy zakwalifikować z surowszego przepisu



Wydaje się niezwłocznie nowe postanowienie, ogłasza się je podejrzanemu i przesłuchuje go.



Podejrzanym może żądać podania ustnie podstaw zarzutów oraz żądać sporządzenia pisemnego uzasadnienia w terminie 14 dni, o czym należy go pouczyć

Czynności związane
z zakończeniem
postępowania
przygotowawczego

1. Zaznajomienie z aktami postępowania przygotowawczego podejrzanego i obrońcy
 - Czynność fakultatywna;
 - Na wniosek uprawnionego podmiotu
 - Nie przeprowadza się w przypadku umorzenia postępowania

Po nowelizacji z 11.03.2016 r. pokrzywdzony stracił prawo do uczestniczenia w czynności końcowego zaznajomienia. „Ekwiwalentem” tego uprawnienia jest możliwość przejrzenia akt postępowania z art. 156 § 5 (prokurator nie może odmówić dostępu do akt postępowania)

2. Wydanie postanowienia o zamknięciu postępowania przygotowawczego

Czynności związane z zakończeniem postępowania przygotowawczego

Organy procesowe w toku śledztwa (dochodzenia) zmierzają do realizacji celów określonych w art. 297 § 1. Jeżeli dojdą one do wniosku, że zgromadzone materiały są wystarczające do zamknięcia śledztwa – **na wniosek podejrzanego lub obrońcy lub o końcowe zaznajomienie się z materiałami postępowania** – powiadamia się wnioskującego o możliwości przejrzenia akt i wyznacza termin do zapoznania się z nimi.

- **Końcowe zaznajomienie z aktami postępowania → czynność FAKULTATYWNA**
- **Stronę, obrońcę lub pełnomocnika** poucza się o prawie do składania wniosków dowodowych w **terminie 3 dni od dnia zapoznania się z materiałami postępowania.**
 - w tym kontekście ważne uprawnienie pokrzywdzonego z art. 156 § 5 – jak ma inaczej złożyć wnioski dowodowe, jeżeli nie wie co jest w aktach sprawy?
- Pouczenie odnotowuje się w protokole końcowego zapoznania z aktami sprawy.

Czynności związane z zakończeniem postępowania przygotowawczego

- Nieusprawiedliwione niestawiennictwo podejrzanego lub obrońcy w wyznaczonym terminie mimo prawidłowego doręczenia im zawiadomienia nie tamuje dalszego postępowania.
 - Usprawiedliwiona nieobecność – art. 117
 - Zasady doręczania pism procesowych – 129 – 142.
 - niestawiennictwo nie będzie np. tamowało czynności w postaci wydania postanowienia o zamknięciu śledztwa
- Termin zapoznania się podejrzanego i obrońcy z materiałami śledztwa (dochodzenia) powinien być tak wyznaczony, aby od dnia doręczenia zawiadomienia upłynęło co najmniej 7 dni.

Czynności związane
z zakończeniem
postępowania
przygotowawczego

- Art. 321 § 5 → Jeżeli nie zachodzi potrzeba uzupełnienia śledztwa, wydaje się postanowienie o jego zamknięciu.
- Postanowienie o zamknięciu śledztwa wydaje prokurator. Od tej daty liczony jest termin do sporządzenia aktu oskarżenia.
- Wydanie tego postanowienia nie jest konieczne, jeżeli:
 - Postępowanie jest umarzone – art. 322 § 1
 - W dochodzeniu – chyba że podejrzany jest tymczasowo aresztowany
- O wydaniu postanowienia o zamknięciu śledztwa zawiadamia się podejrzanego i jego obrońcę.

Sposoby zakończenia postępowania przygotowawczego

UMORZENIE

- Umorzenie z art. 322 („zwykłe”)
 - umorzenie z powodu negatywnej przesłanki procesowej
 - umorzenie absorpcyjne (art.11)
 - niewykrycie sprawcy
- Umorzenie rejestrowe – art. 325f

SKIEROWANIE SPRAWY DO SĄDU

- Akt oskarżenia
- Wniosek z 335 § 1
- Wniosek o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających
- Wniosek o warunkowe umorzenie postępowania
- W trybie przyspieszonym – wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym

Rozwiązanie pośrednie

Umorzenie postępowania przez prokuratora

Uprawomocnienie się postanowienia o umorzeniu

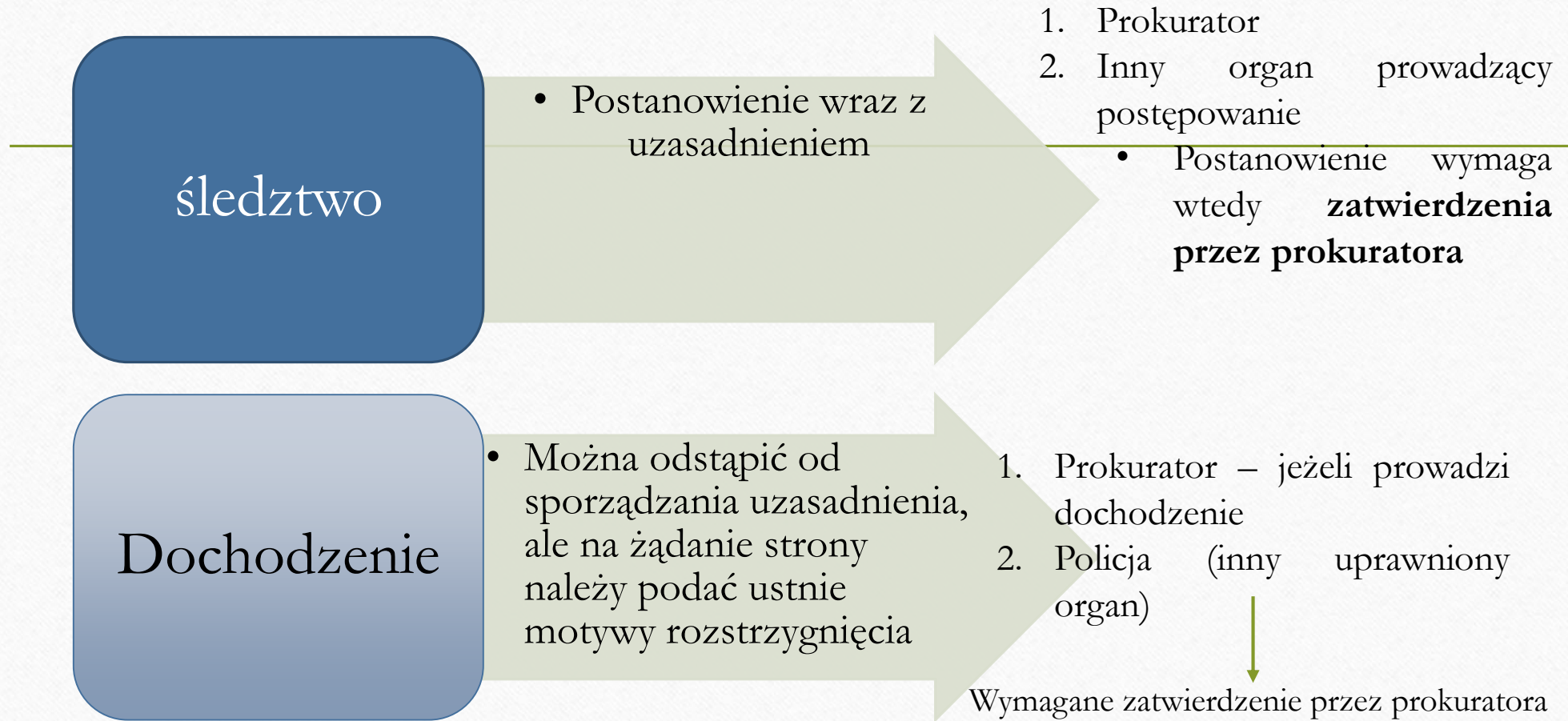
Skierowanie wniosku do sądu o orzeczenie przypadku

Umorzenie postępowania przygotowawczego – „zwykłe” (art. 322)

jeżeli postępowanie nie dostarczyło podstaw do wniesienia aktu oskarżenia i nie zachodzą warunki określone w art. 324 (skierowanie do sądu wniosku o umorzenie postępowania wobec sprawcy, który popełnił przestępstwo w stanie niepoczytalności i orzeczenie środków zabezpieczających) **umarza się śledztwo (lub dochodzenie)** bez konieczności uprzedniego zapoznania z materiałami postępowania i jego zamknięcia.

- Postanowienie o umorzeniu musi zawierać:
 1. określenie czynu, którego postępowanie dotyczyło,
 2. określenie kwalifikacji prawnej czynu,
 3. określenie podstawy i przyczyny umorzenia, a więc wskazanie przepisu prawnego, na podstawie którego dochodzi do umorzenia,
 4. a jeżeli następuje w postępowaniu, w którym występuje już podejrzany, także imię i nazwisko podejrzanego oraz - w razie potrzeby - inne dane o jego osobie o charakterze indentyfikacyjnym.

Umorzenie postępowania przygotowawczego – „zwykle” (art. 322)



Umorzenie
postępowania
przygotowawczego –
„zwykłe”

Przesłanki umorzenia:

Postępowanie nie dostarczyło podstaw do wniesienia aktu oskarżenia i nie istnieją podstawy do zastosowania środków zabezpieczających.

1. Zachodzi negatywna przesłanka procesowa – art. 17 § 1
2. Art. 11 § 1 – tzw. umorzenie absorpcyjne
3. Inna podstawa np. abolicja, art. 9 ustawy o świadku koronnym

Umorzenie postępowania może nastąpić zarówno w fazie *in rem* jak i *in personam*

Istotne konsekwencje prawne w zależności od stadium postępowania, w którym doszło do umorzenia

Por. art. 327 § 1 i 2 oraz 328

Umorzenie postępowania

- W razie umorzenia śledztwa prokurator wydaje postanowienie co do dowodów rzeczowych
 - Por. art. 230 – 233
- Na postanowienie co do dowodów rzeczowych przysługuje zażalenie podejrzanemu, pokrzywdzonemu i osobie, której określone przedmioty odebrano lub która zgłosiła do nich roszczenie
- Po uprawomocnieniu się postanowienia o umorzeniu, w razie istnienia podstaw określonych w art. 45a k.k. lub art. 43 § 1 i 2 oraz art. 47 § 4 k.k.s. **występuje do sądu z wnioskiem o orzeczenie przepadku.**
- Jeżeli umorzenie następuje z powodu **niewykrycia sprawcy** wniosek o orzeczenie przepadku może być skierowany tylko wtedy, gdy przepis szczególny dopuszcza taką możliwość.

Tzw. umorzenie rejestrowe

- Szczególny sposób zakończenia **dochodzenia** → **niedopuszczalny w śledztwie**
- Art. 325f
- Jeżeli dane uzyskane w toku czynności w niezbędnym zakresie (art. 308 § 1) lub dochodzenia prowadzonego przez okres co najmniej 5 dni nie stwarzają dostatecznych podstaw do wykrycia sprawcy w drodze dalszych czynności procesowych, można wydać postanowienie o **umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw**.
 - **Postanowienie nie wymaga zatwierdzenia prokuratora**
- Po wydaniu postanowienia o umorzeniu rejestrowym Policja prowadzi dalsze czynności w celu wykrycia sprawcy i uzyskania dowodów
 - Czynności pozaprosesowe, prowadzone na podstawie odrębnych przepisów (m.in. ustawy o Policji)
- Jeżeli zostaną ujawnione dane pozwalające na wykrycie sprawcy, **Policja wydaje postanowienie o podjęciu na nowo dochodzenia**.
 - Zawiadamia się osoby, instytucje państwowe, samorządowe lub społeczne, które złożyły zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa oraz ujawnionego pokrzywdzonego.
 - Nie trzeba zawiadamiać prokuratora o podjęciu na nowo „rejestrowo” umorzonego dochodzenia
 - Art. 325f § 3 → nie stosuje się art. 327 § 1
 - Podjęcie na nowo rejestrowo umorzonego dochodzenia to wyjątek od zasad dotyczących podejmowania na nowo postępowania przygotowawczego określonych w art. 327 § 1

Umorzenie postępowania — uprawnienia stron (innych osób)

- O umorzeniu zawiadamia się osobę lub instytucję państwową, samorządową lub społeczną, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie, ujawnionego pokrzywdzonego oraz podejrzanego

Na postanowienie o umorzeniu śledztwa (dochodzenia) przysługuje **zażalenie:**

1. Stronom
 2. Instytucji państwowej lub samorządowej, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie
 3. Osobie, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie określonym w art. 228 – 231, 233, 235, 236, 245, 270 – 277, 278 – 294 k.k. lub art. 296 – 306 k.k. **jeżeli postępowanie karne wszczęto w wyniku jej zawiadomienia a wskutek przestępstwa doszło do naruszenia jej praw**
 - M.in. Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów, składanie fałszywych zeznań, przestępstwa korupcyjne
 - „pośrednio pokrzywdzony”
- Osobom uprawnionym do wniesienia zażalenia przysługuje prawo przejrzania akt postępowania (art. 306 § 1b → nie ma ograniczeń z art. 156 § 5)

- Zażalenie wnosi się w terminie 7 dni od dnia otrzymania postanowienia o umorzeniu **do sądu powołanego do rozpoznania sprawy w I instancji** za pośrednictwem prokuratora prowadzącego lub nadzorującego śledztwo (dochodzenie).
- Jeżeli nie uwzględni zażalenia – kieruje je do sądu.
- Sąd może:

1. Utrzymać w mocy postanowienie
2. Uchylić postanowienie o umorzeniu i przekazać sprawę do dalszego prowadzenia

Uchylając postanowienie o umorzeniu sąd wskazuje powody uchylenia a w miarę możliwości także okoliczności, które należy wyjaśnić lub czynności, które należy przeprowadzić.

Wskazania sądu są wiążące dla organu postępowania przygotowawczego

Taka sama procedura przy zaskarżaniu postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania!

Jeżeli organ nadal nie znajduje postaw do wniesienia aktu oskarżenia, wydaje ponownie postanowienie o umorzeniu postępowania lub odmowie jego wszczęcia, **pokrzywdzony, który wcześniej zaskarżył postanowienie (wykorzystał uprawnienia z art. 306 § 1 i 1a może wnieść do sądu subsydiarny akt oskarżenia.**

Należy pokrzywdzonego pouczyć o prawie wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia.

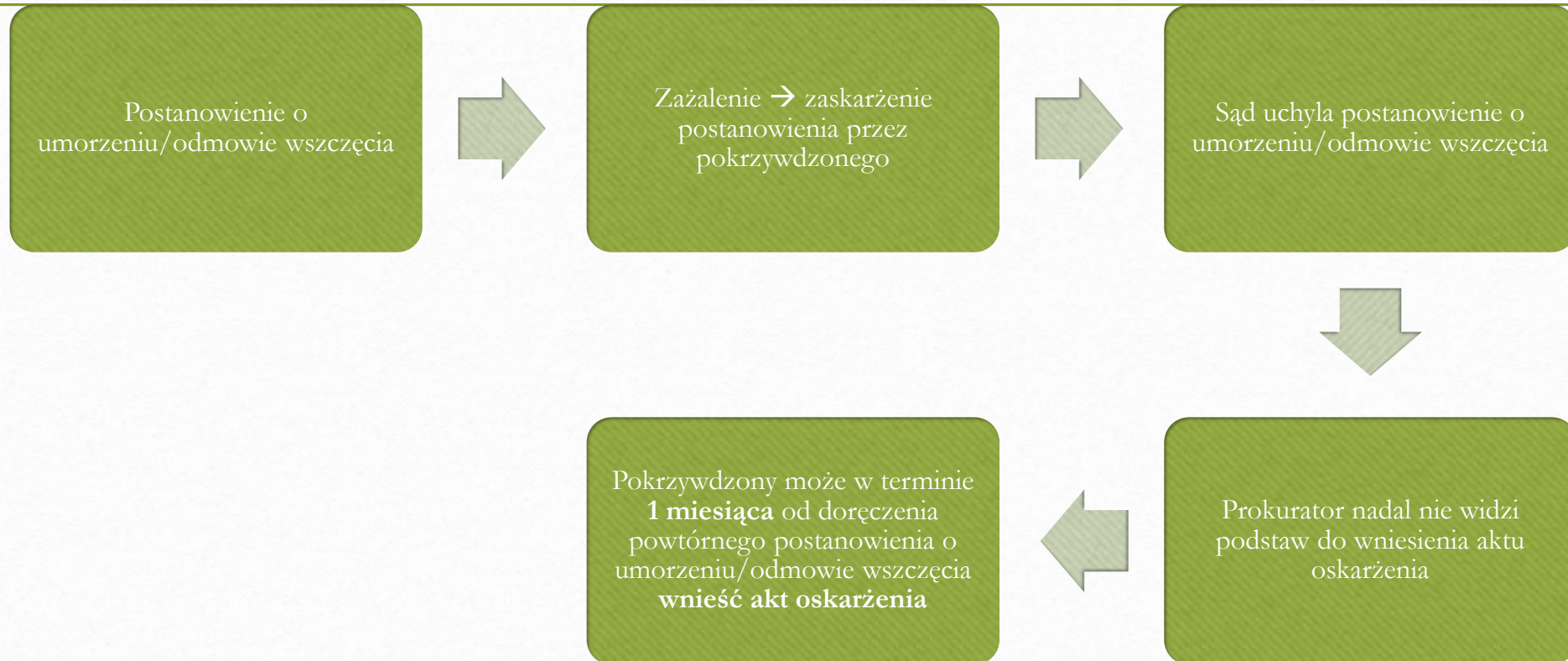
Subsydiarny akt oskarżenia

- Art. 55 § 1
- W razie powtórnego wydania postanowienia o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania w wypadku, o którym mowa w art. 330 § 2, pokrzywdzony może w **terminie miesiąca** od doręczenia mu zawiadomienia o postanowieniu wnieść akt oskarżenia do sądu dołączając po jednym odpisie dla każdego oskarżonego oraz dla prokuratora.
 - Termin prekluzyjny
 - ma charakter gwarancyjny dla domniemanego sprawcy przestępstwa
- Akt oskarżenia wniesiony przez pokrzywdzonego **powinien być sporządzony i podpisany przez pełnomocnika.**
 - Warunki formalne subsydiarnego aktu oskarżenia – art. 332 i 333 § 1
 - Pokrzywdzony może złożyć wniosek o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu, który sporządzi akt oskarżenia
 - Miesięczny termin z art. 55 § 1 ulega **zawieszeniu** na czas rozpoznania wniosku o przyznanie pomocy prawnej z urzędu.
 - W przypadku wyznaczenia pełnomocnika z urzędu termin do dokonania czynności procesowej przez wyznaczonego przedstawiciela procesowego rozpoczyna bieg od daty doręczenia mu postanowienia lub zarządzenia o tym wyznaczeniu
 - **Bardzo ważna zmiana!**
 - Ciekawe orzeczenie TK → wyrok z dnia 8 stycznia 2013 r., K 18/10

Subsydiarny akt oskarżenia

- Subsidiarny akt oskarżenia wnosi się w sprawach ściganych z oskarżenia publicznego
- To nadal **publiczny akt oskarżenia (skarga publiczna)** tylko, że wnoszony przez inny podmiot
- „Przyznanie uprawnienia pokrzywdzonemu do działania zamiast oskarżyciela publicznego na podstawie art. 55 § 1 k.p.k. ma na celu przeciwdziałanie prokuratorskiemu oportunizmowi i zapewnienie pokrzywdzonemu możliwości realizacji jego uprawnień wynikających z faktu bezpośredniego naruszenia lub zagrożenia jego dobra prawnego przez przestępstwo w sytuacji, w której oskarżyciel publiczny nie działa, a istnieje uzasadnione podejrzenie, że do takiego naruszenia doszło. Prawo pokrzywdzonego do złożenia zażalenia na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia postępowania lub o umorzeniu postępowania przygotowawczego i rozpoznanie tego zażalenia przez sąd prowadzi do „wymuszenia” dodatkowych czynności na prokuraturze, co skutkować może zmianą stanowiska prokuratury i wniesieniem aktu oskarżenia”

Wyrok TK z dnia 2 kwietnia 2001 r., sygn. SK 10/00



Subsydiarny akt oskarżenia – procedura wnoszenia

Skierowanie sprawy do sądu

- Skarga oskarżyciela
- Zasada skargowości – art. 14 § 1 → wszczęcie postępowania sądowego następuje na żądanie uprawnionego oskarżyciela publicznego lub innego uprawnionego podmiotu
- Obowiązek oskarżyciela publicznego – art. 10 § 1 k.k. (zasada legalizmu)
 - Oskarżycielem przed wszystkimi sądami jest prokurator
 - Inny organ może być uprawniony do pełnienia funkcji oskarżyciela publicznego na mocy przepisów szczególnych – konieczne dokładne określenie zakresu uprawnień nieprokuratorskich organów upoważnionych do wniesienia aktu oskarżenia
 - M.in. Inspekcja Handlowa, Państwowa Inspekcja Sanitarna, urzędy skarbowe i inspektorzy kontroli skarbowej, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej
- Inne uprawnione podmioty to m.in. pokrzywdzony, który wnosi subsydiarny akt oskarżenia
 - subsydiarny akt oskarżenia → wcześniejsze slajdy



Skierowanie sprawy do sądu

- Podstawową formą jest wniesienie przez oskarżyciela publicznego **aktu oskarżenia**
- Inne skargi to:
 - Wniesienie wniosku z art. 335 § 1 (samoistny wniosek o skazanie bez rozprawy)
 - Wniesienie wniosku o warunkowe umorzenie postępowania
 - Wniesienie wniosku o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających
 - Wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym



Skierowanie sprawy do sądu

- sprawy przesłane do sądu w 2016 r.: **282 934**
- akty oskarżenia: **171 436**
 - z wnioskiem z 335 § 2: **36 200**
 - z art. 156 § 1 k.k.s. (dobrowolne poddanie się karze): **186**
- wniosek z 335 § 1: **92 145**
- wniosek o warunkowe umorzenie: **17 629**
- wniosek o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy: **1 429**
- wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym: **252**

Akt oskarżenia

- W ciągu 14 dni od daty zamknięcia śledztwa lub od dnia otrzymania aktu oskarżenia sporządzonego przez Policję w dochodzeniu, prokurator sporządza akt oskarżenia lub zatwierdza akt oskarżenia sporządzony przez Policję i wnosi go do sądu
 - Chyba że podejmuje inną decyzję i sam wydaje postanowienie o umorzeniu, zawieszeniu albo uzupełnieniu śledztwa lub dochodzenia
 - Organy z art. 325d mogą wnieść akt oskarżenia bezpośrednio do sądu
- Gdy podejrzany jest tymczasowo aresztowany → akt oskarżenia wnosi się w terminie 7 dni
- Terminy instrukcyjne, ale powinny zostać zachowane ze względu na sprawny tok postępowania.

Akt oskarżenia

- Warunki formalne → 119 + 332 + 333
- Oprócz ogólnych warunków pisma procesowego (art. 119) akt oskarżenia powinien zawierać (art. 332):
 1. Imię i nazwisko oskarżonego, inne dane o jego osobie, dane o zastosowaniu środka zapobiegawczego oraz zabezpieczenia majątkowego
 2. Dokładne określenie zarzucanego oskarżonemu czynu ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia oraz skutków, a zwłaszcza wysokości powstałej szkody
 3. Wskazanie, że czyn został popełniony w warunkach wymienionych w art. 64 lub 65 k.k. albo 37 § 1 k.k.s. (recydywa)
 4. Wskazanie przepisów ustawy karnej, pod które zarzucany czyn podpada
 5. Wskazanie sądu właściwego do rozpoznania sprawy i trybu postępowania
- Do aktu oskarżenia **należy dołączyć** uzasadnienie, gdzie wskazuje się fakty i dowody, na których opiera się oskarżenie oraz podstawę prawną oskarżenia a także – okoliczności, na które powołuje się oskarżony w swojej obronie.
- W dochodzeniu – uzasadnienie aktu oskarżenia **fakultatywne**

Akt oskarżenia

- Akt oskarżenia powinien także zawierać:
- 1) listę osób, których wezwania oskarżyciel żąda;
- 2) wykaz innych dowodów, których przeprowadzenia na rozprawie głównej domaga się oskarżyciel.
- § 2. Prokurator może wnieść o zaniechanie wezwania i odczytanie na rozprawie zeznań świadków przebywających za granicą lub mających stwierdzić okoliczności, którym oskarżony w wyjaśnieniach swych nie zaprzeczył, a okoliczności te nie są tak doniosłe, aby konieczne było bezpośrednie przesłuchanie świadków na rozprawie. Nie dotyczy to osób wymienionych w art. 182

Akt oskarżenia

- Wraz z aktem oskarżenia do sądu przesyła się materiały zebrane w postępowaniu przygotowawczym wraz z załącznikami – całość akt
 - 1) załącznik adresowy do akt sprawy;
 - 2) po jednym odpisie tego aktu dla każdego oskarżonego, a w przypadku określonym w art. 335 § 2 także dla każdego pokrzywdzonego.
- art. 334 § 3. O przesłaniu aktu oskarżenia do sądu oraz o treści przepisów art. 343 i art. 343a oskarżyciel publiczny zawiadamia oskarżonego i ujawnionego pokrzywdzonego, a także osobę lub instytucję, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie. Pokrzywdzonego należy pouczyć o treści przepisu art. 49a, a także o prawie do złożenia oświadczenia o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

Akt oskarżenia

- Do aktu oskarżenia można dołączyć wniosek z art. 335 § 2 – wniosek o skazanie bez rozprawy.
- Prokurator może dołączyć do aktu oskarżenia wniosek o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub innych środków przewidzianych za zarzucany mu występki, uwzględniających też prawnie chronione interesy pokrzywdzonego.
- Przesłanki:
 - okoliczności popełnienia przestępstwa i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości,
 - oświadczenia dowodowe złożone przez oskarżonego **nie są sprzeczne z dokonanyimi ustaleniami,**
 - postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte.
- Do wniosku stosuje się odpowiednio przepisy § 1 zdanie piąte i § 3 zdanie drugie. Do aktu oskarżenia nie stosuje się przepisów art. 333 § 1 i 2.

Art. 335 §
1 –
samoistny
wniosek o
skazanie
bez
rozprawy

- oskarżony przyznaje się do winy
- w świetle jego wyjaśnień okoliczności popełnienia przestępstwa i wina nie budzą wątpliwości,
- jego postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte,

można zaniechać przeprowadzenia dalszych czynności.

Jeżeli zachodzi potrzeba oceny wiarygodności złożonych wyjaśnień, **czynności dowodowych dokonuje się jedynie w niezbędnym do tego zakresie.**

W każdym jednak wypadku, jeżeli jest to konieczne dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, **należy przeprowadzić w niezbędnym zakresie czynności procesowe**, a zwłaszcza dokonać oględzin, w razie potrzeby z udziałem biegłego, przeszukania lub czynności wymienionych w art. 74 § 2 pkt 1 w stosunku do osoby podejrzanej, a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności, nie wyłączając pobrania krwi, włosów i wydzielin organizmu.

Prokurator, **zamiast z aktem oskarżenia**, występuje do sądu z wnioskiem o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub innych środków przewidzianych za zarzucany mu występki, uwzględniających również prawnie chronione interesy pokrzywdzonego.

Uzgodnienie może obejmować także wydanie określonego rozstrzygnięcia w przedmiocie poniesienia kosztów procesu.

Skierowanie
wniosku z
art. 335 § 1
zamiast aktu
oskarżenia –
skazanie bez
rozprawy

- Nowa instytucja wprowadzona ustawą z dnia 20 lutego 2015 r.
- Interesujące rozwiązanie jeżeli porówna się treść § 1 i 2
- Przesłanki:
 - Przyznanie się
 - Oświadczenia w świetle ustalonych okoliczności sprawy nie budzą wątpliwości
 - Postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte

Wniosek o warunkowe umorzenie postępowania

- Art. 336 k.p.k.
- Wniosek o warunkowe umorzenie postępowania zastępuje akt oskarżenia
- Przesłanki warunkowego umorzenia postępowania – art. 66 k.k.
- Warunki formalne wniosku – 119 + 332 § 1 pkt. 1, 2 i 4 -6.
 1. Imię i nazwisko oskarżonego, inne dane o jego osobie, dane o zastosowaniu środka zapobiegawczego oraz zabezpieczenia majątkowego
 2. Dokładne określenie zarzucanego oskarżonemu czynu ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia oraz skutków, a zwłaszcza wysokości powstałej szkody
 3. Wskazanie przepisów ustawy karnej, pod które zarzucany czyn podpada
 4. Wskazanie sądu właściwego do rozpoznania sprawy i trybu postępowania
- Uzasadnienie można ograniczyć do wskazania dowodów świadczących o tym, że wina oskarżonego nie budzi wątpliwości oraz wskazać na okoliczności, które przemawiają za warunkowym umorzeniem.
- Prokurator może wskazać proponowany okres próby, obowiązki, które należy nałożyć na oskarżonego i stosownie do okoliczności wnioski co do dozoru
- Dołącza się listę ujawnionych osób pokrzywdzonych
- Wniosek o warunkowe umorzenie można złożyć bez wiedzy oskarżonego. Z perspektywy ekonomii postępowania zasadne byłoby jednak poinformować go o chęci warunkowego umorzenia postępowania. Oskarżony może nie zgodzić się na warunkowe umorzenie, wtedy prokurator musi uzupełnić wniosek o warunkowe umorzenie m.in. o listę dowodów, których przeprowadzenia domaga się na rozprawie.

Wniesienie
wniosku o
umorzenie
postępowania i
orzeczenie
środków
zabezpieczających

- Jeżeli zostanie ustalony, że **podejrzany** dopuścił się czynu w stanie niepoczytalności, a istnieją podstawy do zastosowanie środków zabezpieczających, **prokurator po zamknięciu śledztwa kieruje sprawę do sądu z wnioskiem o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających.**
- O przekazaniu wniosku do sądu informuje się ujawnionego pokrzywdzonego
- **Sąd rozstrzyga o umorzeniu postępowania** ewentualnie – jeżeli nie widzi podstaw – przekazuje sprawę prokuratorowi do dalszego prowadzenia

Mediacja

- Art. 23a k.p.k.
- Zadaniem mediacji jest rozwiązanie konfliktu pomiędzy pokrzywdzonym a oskarżonym, zaistniałego w wyniku popełnionego przestępstwa.
- Mediację prowadzi osoba zwana mediatorem, który pomaga podczas negocjacji, ale nie narzuca konkretnych rozwiązań zainteresowanym stronom.
- Podjęcie mediacji możliwe jest w każdym przypadku, kiedy organ prowadzący postępowanie uzna to za celowe.
- Mediację prowadzi się w sposób bezstronny i poufny.
- Art. 178a k.p.k.